

3185

Georg Kautz
Markt
Joh
Krone

Prinz Martin von
Klostermann 1744
1744

Ac: 9240.

3785

Susa Lutterusse Kateismusse

S p p e t u s,

Mis sees on

- 1) Wiis Peatükki.
- 2) Hommiko, Ohto, ning Edma-aiia Palwed.
- 3) Sppetus Melewallasst pattud andeks anda.
- 4) Patto Tunnistusse Sannad.
- 5) Koddo: Sppetus.
- 6) Kussimiste ning Kostmiste Sannad.

Trükkitud 1777. Aastal.

Matteusf. Nam. XXII. Peatükks
37-39. salmist sadik.

Jesus ütleb:
Sinna pead
Jesandat omma Jummalat
armastama
keigest ommast süddamest,
ja
keigest ommast hingest,
ja
keigest ommast melest.

Sesamma on
ke esfimenne ja suur kässo-sanna.

Ugga teine
on selle sarnane:
Sinna pead omma liggimest armastama
kui isse-ennast.

Rom. Nam. III. Peat. 31. salmist.

Kas
meie siis kässo tühjaks teme usso läbbi?
Ei mitte,
waid
meie kinnitame kässo.

Meie Risti-Sppetusse wiis Peatükki.

Esimenne Peatük.

Zummala kümnest Räsust.

Esimenne Räs.

Minna ollen se Issand sinno Zummal. Sul ei vea mitte teist Zummalaid ollema minno kõrwas.

Mis se on?

Meie peame Zummalat ülle keige asiade kartma, armastama ja temma peäle lootma.

Teine Räs.

Sinna ei vea mitte Zummala omma Issanda nimme ilma-asjata suhho wõtma; sest Issand ei jätta tedda nuhtlemata, kes temma nimme kurjaste pruugib.

Mis se on?

Meie peame Zummalat kartma ja armastama, et meie temma nimme jures mitte ei nea, ei

wañnu, ei lausu, ei walleta egga petta; waid et meie sedda keige hädda sees appi huame, pallume, kidade ja tanname.

Kolmas Käst.

Sinna pead pühhapäwa pühhitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jummalat sanna ei põlga; waid et meie sedda pühaks peame, heal meel kuleme ja õppime.

Neljas Käst.

Sinna pead omma isä ja omma emma auustama, et sinno kässi hästi käib, ja sinna kaua ellad Ma peäl.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie ommad wannemid ja issandid ei põlga egga wihhast, waid et meie neid auustame, te nime, nende sanna kuleme, ja neid armsaste ja kalliste peame.

Wies Käst.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse ihule õhtegi kahjo ehk kurja ei te; waid et meie tedda aitame, ja temma le head teme keige ihu hädda sees.

Kues Käst.

Sinna ei pea mitte abbiello ärrarifikuma.

Mis

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie kassinaste ja puhtaste ellame kõnnete ja teggude sees, ja et iggaüks peab omma abbikasa armastama ja auustama.

Seitsmes Käst.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wõtta, egga kawwala kauba, egga pettise tõga ennesste pole ei kisu; waid et meie temma warra ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Rahheksas Käst.

Sinna ei pea mitte üllekohto tunnistatama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse peäle mitte kawwalaste ei walleta, tedda mitte ei petta, keelt ei pekka, egga kurje kõnnesid temma peäle ei tõsta; waid et meie temma eest kostame, keik head temmast kõnneleme, ja keik asjad heaks kåname.

Ühheksas Käst.

Sinna ei pea mitte hünnustama omma liggimesse kodda.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse pärrandust ehk kodda kawwalussega ei püa, egga õigusse nimmel ennesste pole ei kisu; waid et meie tedda altame, et temma sedda ennesele woiks piddada.

Kümnes Käst.

Sinna ei pea mitte himmuštama omma liggimesse naest, sullast, ümmardajat, weiksid, egga muud, mis temma pärrast on.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse naest, perret ehk weiksid ärra ei arwatelle, egga wäggise ei wotta; waid et meie neid maenitseme, et nemmad paigale jäwad, ja tewad, mis nende kohus on.

Mis ütleb nüüd Jummal keikist neistsinatšist käskudest?

Temma ütleb nenda: Minna se Jõsand, sinno Jummal, ollen üks wägga wihhane Jummal, kes wannematte patto nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest sadik, kes mind wihkawad. Agga neile, kes mind armastawad, ja minno käsud peawad, teen minna head tuhhandest põlwest sadik.

Mis se on?

Jummal ähwardab nuhelda keik, kes need-sinnatsed käsud ülleastwad; sepärrast peame meie temma wihha kartma, ja mitte nendesinnaste käskude wasto teggema: agga temma tootab armo ja keik head keikile, kes need käsud peawad, sepärrast peame meie tedda ka armastama, temma peale lootma, ja hea melega temma käskmoda teggema.

Teis

Teine Peatük.
Pühhasi Nisti-Uksust.

Esimesenne Opperus:

Lomiseest.

Minna ussun Jummalala se Jesa, kei-
ge-wäggewama taewa ning Ma-
Loja siise.

Mis se on?

Minna ussun et Jummal mind ja keik lomad
on lonud, mulle ihho ja hinge, filmad, kõrwad,
ja keik liikmed, moistust ja keik meled on annud,
ja weel-hoiab? ja peäleki rided, kingad, sömisse
ja jomisse, kooda ja maia, naese ja lapse, põl-
lo, weiksid, ja keik wilja, keik ihho ja ello tarwi-
dust ja toidust rohkesti ja iggapäaw ka annab, ja
keige hädda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja se
keik teeb temma isalikkust jummalikkust armust ja
helduseest, ja ei mitte sepärrast, et minna sedda
wäärt ehk teninud ollen; se eest on minno kohhus
tedda kitta, tännada, tenida, ja temma sanna
kuulda; se on tõeste tõssi.

Teine Opperus:

Ärralunnastamisest.

Minna ussun Jesusse Kristusse Jum-
mala aino Poia meie Isjanda siise, kes
pühhasi Waimust on sadud, ilmae todud
neitsist Mariast, Pontiusse Pilatusse
al kannatanud, risti lödud, surnud ja
mahhamaetud, alla läinud pörgohau-

da, kolmandamal päwal jälle ülestou-
 nud surnust, ülesläinud taewa, istub
 Jummal omma keigewäggewama Jēsa
 parramal kael, seält temma tulleb koh-
 hut moista ellawatte ja surnutte peäle.

Mis se on?

Minna ussun, et Jēsus Kristus tõsine Jum-
 mal, kes ommast Jēstast iggawest sündinud, ning
 ka tõsine innimenne, kes neitsist Mariast ilma-
 todud, minno Jēsand on, kes mind ärrakaddu-
 nud ja hukkamoiistetud innimest on peästnud ja
 lunnastanud keikist pattust, surmast, ja kurrati
 wäest, ei mitte kulla ehk hõbbedaga, waid omma
 pühha kalli werrega, ning omma ilma süra kan-
 natamisse ja surmaga, sepärast et minna temma
 omma pidin ollema, ja temma rikis temma al el-
 lama, ning tedda tenima iggawesse õigusse, wag-
 gadusse ja õnnistusse sees, nenda kui temma on
 ülestoušnud surnust, ellab ning wallitseb igga-
 weste, se on tõeste tõsi.

Kolmas Dywetus:

Pühhisemisest.

Minna ussun pühha Waimo sisse, üht
 pühha risti: koggodust, pühhade osfasa-
 mist, wattude andeks-andmist, lihha üles-
 toušmist ning iggawest ello, Amen.

Mis se on?

Minna ussun, et minna ommast melest ja
 wäest mitte ei woi Jēsusse Kristusse omma Jē-
 anda sisse uskuda, egga temma jure sada; waid
 pühha

pühha Waim on mind Ewangeliummi läbbi kuisnud, omma annetrega walgustanud, ja õige usso sees pühhitsenud ja hoidnud, nenda kui temma keige pühha risti-koggodusse Ma peäl kat-
sub, koggub, walgustab, pühhitseb, ning Je-
susse Kristusse jures õige ja aino usso sees hoiab,
sesamma risti-koggodusse sees temma minnule ja
keikile usklikkude iggapääw keik pattud rohkeste
andeks annab, ja wiimisel päwal mind ja keik
surnud ülles-arratab, ja minnule keige uskliku-
dega Kristusse sees iggawest ello annab, se on
tõeste tõssi.

Kolmas Peatük.

Pühha Issa meie Palwest.

Issa meie, kes sä olled taewas, pühhit-
setud sago sinno nimmi, tulgo mei-
le sinno riik, sinno tahtminne sündko kui
taewas, nenda ka Ma peäl, meie igga-
päwast leiba anna meile tännapääw, ja
anna meile andeks meie wõllad, kui meie
andeks anname omma wõlglastele, ning
ära sata meid mitte kiusatusse sisse,
waid peästa meid ärra sest kuryast; sest
sinno pärralt on se riik, ning se wäggi,
ning se au iggawest, Amen.

Esimesed Palwe sannad.

Jõsa meie, kes sa olled taewas.

Mis se on?

Jummal tahhab meid se lãbbi armoliikkult kutsuda et meie peame uskma, tedda meie õige Jõsa ja meid temma õiged lapsed ollewad, et meie julgeste ja kindla lotussega tedda peame palluma, nenda kui armad lapsed omma armsa issa palluwad.

Esimesenne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Mis se on?

Jummala nimmi on kũl isse-enneses pũhha; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures saaks pũhhitsetud.

Kuida sũnnib se?

Kui Jummala sanna selgeste ning puhtaste õppetakse, ja meie ka pũhhaaste kui Jummala lapsed sedda mõda ellame, sedda aita meid armas taewane Jõsa! Agga kes teist wiisi õppetab, ja ellab, kui Jummala sanna õppetab, se ei pũhhitse mitte meie seas Jummala nimmi; se eest hoiameid, armas taewane Jõsa!

Teine Palwe.

Tulgo meile sinno riik.

Mis se on?

Jummala riik tulleb kũl ilma meie palweta isse-ennesest; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jure tulleks.

Kuida sũnnib se?

Kui se taewane Jõsa omma pũhha Baimo meile annab et meie temma pũhha sanna tem
ma

ma armo läbbi ussume, ja Jummal meie pärtast ellame siin aialikkult ja seäl iggawest.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peäl.

Mis se on?

Jummal hea armolinne tahtminne sünnib kül ilma meie palwete; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures sünniks.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal keige kurja nou ja tahtmissse rik- kub ja kelab neid kes meid ei tahha lasta Jumma- la nimme pühhitseda, egga temma riki meie jure tulla, kui on kurrati, ma- ilma ja meie lihha taht- minne; waid finnitab ja hoiab meid kindlaste omma sanna ja usso sees meie otsani, se on temma armolinne ja hea tahtminne.

Neljas Palwe.

Meie iggapäwast leiba anna meile tännapäaw.

Mis se on?

Jummal annab iggapäwase leiwa kül ilma meie palweta keikile kurja innimestele; agga meie pal- lume sesinnatse palwe sees, et temma meile annaks sedda moista, ja tännoga wastowotta meie igga- päwase leiwa.

Mis on iggapäwane leib?

Keik, mis meie ihho toidusseks ja üllespidamis- seks tarwis lähhab: söminne, jominne, rided, fin- gad, kooda, maia, pöld, weiksed, rahha, warra, wagga abbi-kasa, waggad lapsed, wagga perre, wag-

waggad ja tru-id üllemad, hea wallitsus, hea ilm-
rahho, terwis, aus ello, head sõbrad, tru-id naab-
red, ja muud nisuggused asjad.

Wies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wõllad, kui
meie andeks anname omnia wõlgastele.

Mis se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees, et se taewa-
ne Issa mitte ei tahhaks wadata meie pattude
peäle, egga nende parrast meile sedda keelda, mis
meie pallume; sest meie ep olle sedda mitte wäart,
mis meie pallume, ja ep olle sedda ka mitte teni-
nud; waid temma tahhaks meile sedda keik armust
anda, sest et meie iggapääw paljo patto teme, ja
selget nuhtlust tenime. Siis tahhame meie kasid-
damest andeks anda, ja heal meel head tehha nei-
le, kes meie wasto eksiwad.

Rues Palwe.

Ming ärra sada meid mitte kiusatusse
sisse.

Mis se on?

Jummal ei kiusa kül keddagi, agga meie pallu-
me sesinnatse palwe sees, et Jummal meid tah-
haks hoida ja üllespidada, et kurrat, ma-ilm
ja meie lihha meid ei petta egga sada ebba-
usso, meleärrahetmisse, ja monne mu sure patto ja
häbbi sisse, ja kui meid sega peaks kiusatama, et
meie kummatagi wiimselt ärrawoidame, ja wol-
must same.

Seitsmes Palwe.

Waid peästa meid ärra sest kurjast.

Mis

Mis se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees kui ühhel hobil, et se taewane Jssä meid tahhaks peästa keigesuggusest ihho- ja hinge-, warrandusse- ja aukähjust, ja wimaks, kui meie surma tunnike tulleb, õnsa otsa meile anda, ja armoga sestinnatsest häda orrust ennese jure taewa wotta.

Wiimsed palwe sannad?

Sest sinno pärralt on se riik, ning se wäggi, ning se au iggawest. Amen.

Mis on Amen?

Se on, et minna pean kindlaste uskma, et se taewane Jssä meie palwed heldeste on wastowotnud ja kuulnud; sest et temma isse on meid kääknud nenda palluda, ja tootanud, et temma meid tahhab kuulda. Amen, Amen, se on: jah, jah, se peab tõeste nenda sündima.

Neljas Peatük.

Pühast Ristmisest.

Mis on Ristminne?

Ristminne ep olle mitte paljas wessi, waid üks nisuggune wessi, mis Jummalä kääkus on seätud, ja Jummalä sannaga ühtepandud.

Mis Jummalä sanna se on?

Kui meie Jssand JEsus Kristus ütleb Matteusse ramatus wiimses peatükkis: (28, 19.) Minge ja õppetage keik rahwast, ja ristige neid Jummalä se Jssä, ja se Poia, ja se pühha Waimo nimmel.

Mis annab ehk sadab ristminne?

Temma sadab pattude andeks- andmist, peästab ärra surmast ja kurratist, ja annab iggawesse

wesse õnnistusse keikile, kes sedda ussuwad, mis Jummal sanna ja tootussed kulutawad.

Mis saggused on need Jummal sanna ja tootussed ?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Markusse ramatus wiimses peatükis: (16, 16.) Kes ussub, ja tedda ristitakse, se peab õnsaks sama, agga kes ei ussu, tedda peab hukka moistetama.

Kuida woib wessi ni sured asjad teha ?

Wessi ei te sedda tõeste mitte: waid Jummal sanna, mis weega ja wee jures on, ja usk, mis seddasamma Jummal sanna wee sees ussub; sest ilma Jummal sanna on wessi paljas wessi, ja ei mitte ristminne: agga Jummal sanna on ta üks ristminne, se on üks ello wessi täis armo, temma on uesündimisse pesseminne pühha Waimo läbbi, kui pühha Paulus ütleb Titusse ramatus kolmandamas peatükis: Jummal on meid õnsaks reinud uesündimisse pessemisse ja pühha Waimo uendamisse läbbi, tedda temma on wäljawallanud meie peäle rohkestes Jesusse Kristusse meie õnnisteggia läbbi, et meie temma armo läbbi õigeks tehtud; iggawesse ello päriaks piddime sama lotusse järrel; se on üks tõssine sanna.

Mis tähendab nisaggune wee ristminne ?

Se tähendab, et wanna Adam (se on meie pattune südda) peab iggapäwase kahhetsemisse ja pattust pöörmisse läbbi meie sees ärra-upputud sama, ja surrema keige patto ja kurja himmudega, ja iggapäw jälle ettetullema ja üllestouma se uus inimenne, kes õigusse ja pühhas

hastusse sees Jummalä ees peab iggaweste
ellama.

Kus se on kirjotud?

Pühha Paulus ütleb ommas ramatus Roma-
rahwale kirjotud, kuendamas peatükkis: Meie
olleme Kristussega mahhamaetud ristmisse
läbbi surma sisse, et otsego Kristus on ül-
les-ääratud surmusest Issa au läbbi, meie ka
nenda peame udes ellus kääma.

Wies Peatük.

Pühhasi Altari Saakra- mentist.

Mis on se Altari Saakrament?

Son meie Issanda Jesusse Kristusse tössine
ihho ja werri, leiba ja wina al meile risti-
rahwale süa ja jua, Kristusse ennesest seätud.

Kus se on kirjotud?

Nenda kirjotawad need pühhad Ewangelistid:
Matteus, Markus, Lukas ja pühha Paulus:

Meie Issand Jesus Kristus sel ösel,
mil tedda ärra-anti, wottis leiba, tän-
nas, murdis ja andis omma Jüngrittele,
ja ütles: wotke, idge, se on minno ihho,
mis teie eest antakse, sedda tehke minno
mällestusseks.

Selsammal kombel wottis temma ka
farrika pärrast dhoto-söma-aega, tännas
ja andis omma Jüngrittele ja ütles:
idge

joge teit seält seest, sefynnane karrikas on se uus seädus minno werre sees, mis teie ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeks- andmissesks: sedda tehke, ni mittoford, kui teie sest jote, minno mällestus- sesks.

Mis kasso on meil sestjuggusest sömissest ning jomissest?

Sedda näitwad meile needsinnatsed Kristusse sannad: mis teie eest ärra- antakse ja ärrawallatakse pattude andeks- andmissesks; se on, et meile saakramenti sees pattude andeks- andmist, ello ja õnnistust nende sannade läbbi antakse; sest kus pattude andeks- andminne on, seäl on ka ello ja õnnistus.

Kuida woib ihholik söminne ning jominne nisuggused sured asjad tehha?

Söminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte, waid need Kristusse sannad: mis teie eest ärra- antakse ja ärrawallatakse pattude andeks- andmissesks; need sannad on ihholikko sömisses ja jomisses jures, kui üllem assi saakramenti sees, ja kes needsammad sannad ussub, sel on, mis nemmad tunnistawad, pattude andeks- andminne.

Kes wottab aujaste sefynnatses saakramenti wasto?

Paastma ja ihho polest ennast walmistama, on üks kaunis wäljaspidine kombe; agga se on diete ja hästi walmistud, kellel usf-nendesinnaste Kristusse sannade peäle: mis teie eest ärra- antakse ja ärrawallatakse pattude andeks- andmissesks; agga kes neidsinnatsid sanno ei ussu, ehk ka- sipiddi mötleb, se ep olle mitte wäart, egga hästi walmistud, sest se sanna: teie eest, tahhab selged usflikkud suddamed.

Hom.

Hommiko = Palwe.

Önnistago mind Jummal Issa, Poeg, ning
pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas
taewane Issa, JEsusse Kristusse
sinno armsa Poia meie Issanda lähbi, et
sinna mind minnewal dsel olled armolik,
kult hoidnud ja kaitšnud keige ihho ning
hinge kahjo eest. Minna pallun sind, an-
na mulle armo, et minna woiksin ommad
pattud süddamest tunda, kahhetseda ning
mahhajätta, ja anna mulle andeks keik
minno pattud ning eksitused, misga min-
na sind ollen wihhaстанud; kaitse ning
hoia mind selfinnatsel päwal armolik-
kult keige patto, kurja ning kahjo eest, et
keik minno mötte, fanna, teggo ning ello
woiks sinno mele pärrast olla. Gest min-
na annan omma ihho ning hinge, meie
üllema wallitseja ja keik muud üllemad,
meie wannemad, sugulased, waenla-
sed, keik risti-rahwas, ja keik, mis mul
on, sinno holeks; sinno wühha Waim
wallitsego minno ülle, sinno wühha Ingel
olao minno jures, et se kurri waenlane
ühtegi melewalda minno peäle ei sa,
Amen.

Palwed enne Sõma-aega

Reikide silmad lootwad, **J**esand, sinno peäle, ja sinna annad neile nende roga ommal aial. Sinna teed lahti ommad helded ning rohked kâed, ning tãidad keit, mis ellab, hea melega.

Au olgo Jummalale **J**esale, **P**oiale, ning pũhhale **B**aimule. Amen.

Jesa meie, kes sa olled taewas, n. t. f.

Jesand Jummal, taewane **J**esa, dnista meid ja needsinnaatsed sinno anded, mis meie sinno rohkest armust wastowottame **J**esusse **K**ristusse meie **J**esanda lãbbi, Amen.

Kristus ütleb; **J**nnimenne ei ella mitte ãkspãinis leiwast, waid iggaũhhest sanast, mis Jummalala su lãbbi kãib, Amen.

Palwed pãrrast Sõma-aega.

Zãnnage **J**esandat, sest temma on helded, ning temma heldus kestab igga west, kes keige lih hale roga annab, neile weistele nende sõmist annab, neile nore kaarnaile, kes tedda appi hũudwad. **T**emmal ex olle mitte rõmo hobbose wãest, egga melehead ùhhegi luist, **J**esandal on mele
hea

hea neist, kes tedda kartwad ning temma armo peäle lootwad.

Au olgo Jummalale Issale, Poiale, ning pühhale Waimule, Amen.

Issa meie, kes sa olled raexas, n. t. f.

Mie tänname sind, Issand Jummal taewane Issa, Jesusse Kristusse meie Issanda läbbi, keige sinno ande ning heateggemisse eest, kes sinna ellad ning wallitsed iggaweste, Amen.

Jummal olgo kidetud ning tännatud sõmisse ning jomisse ning temma kallil sanna eest, temma andko meile edespiddi meie iggapäwast leiba, ja õnnistago meid ka hinge polest Jesusse Kristusse meie Issanda läbbi, Amen.

Issand, sinno suur nimmi olgo kidetud nüüd ning iggaweste, Amen.

Õhto = Palwe.

Õnnistago mind Jummal Issa, Poeg, ning pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas taewane Issa, Jesusse Kristusse sinno armsa Poia meie Issanda läbbi, et sinna mind minnewal päwal olled armolikkult hoidnud ja kaitstud keige ihho

ning hinge kahjo eest. Minna pallun sind, anna mulle armo, et minna woiksin ommad pattud süddamest runda, kahhersedan ning mahhajatta, ja anna mulle andeks keik minno pattud ning eksitussed, misga minna sind ollen wihhastanud; faitse ning hoia mind selfinnatsel õsel armolikult keige patto, kurja ning kahjo eest, et keik minno mõtte, sanna, teggo ning ello woiks sinno mele pärrast olla. Sest minna annan omma ihho ning hinge, meie üllema wallitseja ja keik muud üllema, meie wannemad, suggulased, waenlased, keik risti-rahwas, ja keik, mis mul on, sinno holeks; sinno pühha Waim wallitsego minno ülle, sinno pühha Ingel olgo minno jures, et se kurri waenlane ühtegi melewalda minno peäle ei sa, Amen.

Õppetus

Melewallasst pattud andeks anda ja kinnitada.

Mis on pattude andeks-andmissse ja kinnitamisse Melewald?

Pattude andeks-andmissse ja kinnitamisse melewald on se woimus, mis meie Issand Jeesus Kristus Ma peäl armo õppetusses on seadenud, neile pattustele, kes pattust pöörwad, pattud andeks anda; agga neile, kes pattust ei pöör-

ra, pattud kinnitada, nenda kui Kristusse sannad tunnistawad.

Kuida siis Issand Kristus ütleb?

Temma ütleb nenda Joannesse ramatus; 20, 21-23. Nenda kui Issa mind on lätkitanud, nenda lätkitan minna teid ka. Wortke pühha Waimo: Kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud, Kellele teie ial pattud kinnitate, neile on need kinnitud.

Mis kasso sadab se Melewald?

Sedda tunnistawad meile need sannad: Kellele teie ial pattud andeks annate neile on need andeks antud; se on, et neile usklikkudele pattud andeks antakse Jesusse Kristusse nimmel, kes sedda omma surma ja werre läbbi on saatnud, et usk kinnitakse ja südda julgust ja rahho tunneb. Sest kui pattud on andeks antud, siis tunneb südda rahho usso läbbi.

Kuida woib Innimenne pattud andeks anda?

Innimenne ei woi mitte pattud andeks anda is- siennesest ehk ommaast wäest, waid ammeti polest ja Issanda Jesusse Kristusse kassmisse peäl, nenda kui need sannad tunnistawad: Wortke pühha Waimo: Kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud. Sest otsego Innimesse Poial melewald on, pattud Ma peäl andeks anda, nenda on temma sedda melewalda Ewangeliummi ehk armo- öppetusse ammetile annud, kui temma ütleb: Nenda kui Issa mind on lätkitanud, nenda lätkitan minna teid ka. Joan. 20, 21. ja Luk. 10, 16. Kes teid kuleb, se kuleb mind.

Kellele peab pattud andeks antama?

Meile, kes omma patto hädda tõeste tundwad, kahhetsewad, allandikko ja usklikko süddamega ülestunnistawad, ja JEsusse Kristusse parrast armo ja rõmustsmist ihhaldawad; sest nenda üt-
leb Jssand JEsus selle alwatud wasto: Olle rahhul, minno poeg, sinno pattud on sulle andeks antud. Matt. 9, 2. ja selle patto kahhetsewa naese wasto: Sinno pattud on sulle andeks antud, sinno usk on sind aitnud, minne rahhoga. Luk. 8, 48. ja 7, p. 48. s.

Kellele peab pattud kinnitadama?

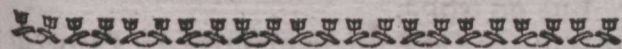
Keikile innimestele, kes pattust ei pöra, ja ei ussu mitte, kes ka meel patto sisse jäwad ellama ja keik head maenitsust põlgwad, nenda kui meie Jssand JEsus Kristus õppetab: Kui sinno wend sinno wasto eksib, siis minne, ja no-
mi tedda ernese ja temma keskes ütspäinis; kui temma sind kuleb, siis olled sinna omma wenna kasuks sanud. Agga kui temma sind ei kule, siis wotta weel üks ehk kaks ernesega, et keik asji kahhe ellik kolme tunnis-
taja siuis seisaks; agga kui temma neid ei kule, siis anna koggodusjele teada; agga kui tem-
ma koggodust ei kule, siis olgo ra sinno melest kui üks paggan ja tõlner. Matt. 18, 15-17.

Mis saggused pattud peab ülestunnistama?

Jummala ees peab innimenne ennast keikipid-
di pattuseks tunnistama, ka nende pattude polest, mis temma ei tea agga tunne, nenda kui meie Jssa meie palwes teme; agga õppetaja ees tullemad agga need pattud ülestunnistada mis meie teame ja ommas süddames tunneme.

Misfuggused pattud need on?

Siin pead sinna omma ello ja ellamist läbbi katsuma Jummalala kumne kässo järrele, kas sa olled isä ehk emma, poeg ehk tüttar, isäand, ehk emmand, perremees ehk perrenaene, sullane ehk tüdruk; kas sa olled olnud sanna kuulmatta, kas sa kellegi olled kurja teinud sanna ehk töga, kas sa olled marrastanud, holeta ja wihhane olnud, ebba- usko piddanud, roppus ellus ellanud ja wallestanud, ja kahjo teinud.

Patto Tunnistusse Sannad.

Armas õppetaja! minna pallun sind, et sa minno patto tunnistust kuled ja Jummalala polest pattude andeks-andmist mulle kullutad:

Minna waene pattune inimenne tunnistan Jummalala ja sinno ees, et ma ei olle üks päin his patto sees süddinud ja ilmale tulnud, waid et ma ka Jummalala kumne kässo wasto sagedaste ollen eksinud, Jummalat ja omma liggimest wihhastanud, ja ollen sega Jummalala wihha ja iggawest nuhtlust ennese peäle saatnud. Agga minna kahhetfen ommad pattud keigest süddamest, ja ussun Jeesusse Kristusse läbbi õnsaks sada. Sepärrast tullen minna armo aial, ja pallun sind Issanda Jeesusse fullast, et sa mulle pattude andeks-andmist kullutad, ja minno nõdra usso finitusseks mind Issanda Jeesusse Kristusse ihho ja werrega södad ja jodad. Minna tahhan Jummalala armo ja pühha Waimo abbi läbbi

omma pattust ello parrandada, pattude eest en-
nast hoida, ning nenda ellada, kui wagga risti
innimesse kohhus on.

Koddo-Öppetus.

Ehk monningad pühha kirja tunnistusfed
keigesugguste innimeste maenitsusfeks ül-
lespandud, kuida nemmad peawad omma
ammeti üllespidama, ja mis nende koh-
hus on tehha.

Piiskopide ehk üllewaatjatte ja Öppetaj-
jatte kohhus.

Roggodusse üllewaatja peab ollema ilma laitu-
matta ühhe naese mees, kassin, moistlik, puh-
taste ehhtud, woõraste wastowõtja, kes kõlbab
öppetama, ei mitte jodik, ei mitte taplik, ei mitte
roppo kasso püüdja, waid kes järrele annab, ei
mitterlaas, ei mitterahha peäle ahne, kes omma
maia-rahwa ülle hästi watab, kes ommad lap-
sed peab sannakuulmisses keige rõssisewisiga: (sest
kui kegi omma ennese maia-rahwa ülle ei märka
üllewaatja olla, kuida woib temma Zummala kog-
godusse eest hoolt kanda) ei mitte sesuggune, kes
usko hilia wastowõtnud. I Tim. 3, 2-6.

Kes kinnipeab sest ustawast sannast minno öp-
petusse järrele, et ta woiks wäggew olla ni hästi
maenitsema terwe öppetusse läbbi, kui ka neid, kes
wastoräkiad on, nomima. Tit. 1, 9.

Kuuljatte kohhus omma Öppetajatte
wasto.

Kenda on ka JSand seädnud neile, kes armot
öppe

Öppetust kulutawad, et nemmad armo: öppetusfest peawad ellama. 1 Korint. 9, 14.

Kedda öppetakse sannaga, se jaggago feik head sellele kes tedda öppetab. Urge efsige mitte, Zummal ei anna ennast mitte pilkada. Kalat. 6, 6. 7.

Neid wannemid, kes omma ammeti hästi üllespiddawad, peab käheworra auustusse wäart petama, keigeennamiste neid, kes tööd tewad sannas ja öppetusses. Sest kirri ütleb: Sinna ei pea mitte häria suud kinnisidduma, kes pahwast tallab, ja: üks töteggia on omma palga wäart 1 Tim. 5, 17. 18. Luf. 10, 7.

Meie pallume teid ei teie wöttate nisuggusiks, kui nemmad on, neid piddada, kes teie seas tööd teggewad, ja teie üllewaatjad on Jesanda sees, ja teid maenitsewad; ja et teie wöttate neid üpris wägga armsaste piddada nende tö parrast. Piddage rahho issekeskis. 1 Tessal. 5, 12. 13.

Kuulge ommad juhatajad ja wötke nende sanna, sest nemmad walwawad teie hingede eest, nenda kui need, kes wastust peawad andma, et nemmad sedda rõmoga tewad, ja ei mitte öhkades: sest teil polle sest mitte kasjo. Ebr. 13, 17.

Jlmalikko üllematte kohhus.

Jgga hing heitko ennast üllematte alla, kellel keigeüllem melewald on, sest üllemaid ep olle muido kui Zummalast; agga kes üllemad on, need on Zummalast seätud. Kes nüüd üllematte wasto panneb, se panneb Zummalala seadmisse wasto: agga kes wastopannewad, need saatwad isse-enneste peäle nuhtlust. Sest ta ei kanna moõka mitte ilma asjata; sest temma on Zumwala tener,

Kättemaksja nuhhelda sedda, kes kurja teeb.
Rom. 13, 1. 2. 4.

Ullamate kohhus üllematte wasto.

Uudke Keisrile, mis Keisri kohhus, ja Jummalale, mis Jummalala kohhus on. Matt. 22, 21.

Sepärrast on tarwis, et teie ennast allaheldate, ei mitte ükspälnis nuhtlusse, waid ka südame-tunnistusse pärrast. Sest sepärrast makske ka maksso, sest nemmad on Jummalala sullased, kes orse se eest murret kandwad. Siis tassuge nüüd keikile omma wölga; maksso, kellele maksso, tolli-rahha, kellele tolli-rahha, kartust, kellele kartust, au, kellele au tulleb anda. Rom. 13, 5. 6. 7.

Sepärrast maenitsen minna keige-essite, et peab tehtama pallumisii, palwesid, pallumisii teiste eest, ja tännamissii keikide innimeste eest, kunningatte ja keikide eest, kellel keigeüllem mele-wald on, et meie rahholist ja tassast ello woif-sime ellada keige Jummalakartusse ja ausa ello sees; sest se on hea ja armas Jummalala meie õnnisteggia melest. I Tim. 2, 1. 2. 3.

Tulleta nende mele, et nemmad würstide ja üllematte wasto allandikkud on, nende sanna wõt-wad, ja keige hea teule walmis on. Tit. 3, 1.

Heitke ennast keige innimeste seadmisse alla, Jesanda pärrast, olgo kunninga kui üllema alla, ellik pealikutte, kui nende alla, kes temmast on läkkitud, kurjateggiattele kül nuhtlusseks, agga heateggiattele kitusseks. I Peetr. 2, 13. 14.

Abbi

Abbiello-rahwa kohhus.

Teie mehhed, ellage omma naestega targaste, ja tehke selle naeste-rahwale kui nõdrama astjale au, nenda kui neile, kes ka armo-ello päriad on, et teie palwesid ärra ei keelta. 1 Peetr. 3, 7.

Mehhed, armastage ommad naesed, ja ärge sage wihhaseks nende wasto. Kolos. 3, 19.

Naesed, kuulge omma meeste sanna kui JSsanda sanna, nenda kui Sara Abraami sanna wõttis kuulda, ja hüdis tedda issandaks, kelle lapsiks teie ollete sanud, kui teie head tete ja ühtegi hirno ei kardada. Ewes. 5, 22. 1 Peetr. 3, 1. 6.

Wannematte kohhus.

Teie issad, ärge ärritage mitte omma lapsi wihhale, et nemmad meelt ärra ei heida, waid kaswatage neid karristamisses ja JSsanda maenitsemisses. Ewes. 6, 4. Kolos. 3, 21.

Laste kohhus.

Lapsed, kuulge omma wannematte sanna JSsanda sees, sest se on õige. Auusta omma issa ja emma: (se on esimenne kässo-sanna tootussega:) et sinno kässti woiks hästi kãia, ja sinna woiksid kãua ellada Ma peäl. Ewes. 6, 1. 2. 3.

Perre-wannematte kohhus.

JSsandad, tehke sedda sullastele, mis õige ja kohhus on, ja jätke ähwardamist mahha,
ja

ja teädke, et ka teil ennestel Issand taewas on, ja temma ei pea ennam luggu ühhest kui teisest. Ewes. 6, 9. Koloss. 4, 1.

Sullaste, ümmardajatte, Päiliste ja Teoliste kohhus.

Teie sullased, kuulge nende sanna, kes teie Issandad on lihha polest, kartusse ja wärristussega omma süddame waggadusses, nenda kui Kristus se sanna; ei mitte silma kirjaks tenides kui need, kes innimeste mele pärrast püüdwad olla, waid kui Kristusse sullased, kes Jummal tahtmist süddamest tewad, kes heal meel Issandat teniwad, ja mitte innimesi, ja teädke, et, mis head kegi ial saab teinud, sedda saab temma Issanda käest, olgo sullane ehk wabbat innimenne. Ewes. 6, 5-8. Koloss. 3, 22.

Nore Rahwa kohhus.

Teie nored, olge wannematte wasto allandikkud, agga keik olge teine teise wasto allandikkud, ja ehhitage ennast seestpidi allandikko melega; sest Jummal panneb sureliste wasto, agga allandikkuike annab temma omma armo. Siis allandage ennast nüüd Jummal wäggewa käe alla, et temma teid woiks üllendada digel aial. 1 Peetr. 5, 5. 6.

Leskede = Naeste kohhus.

Kes tõeste lesknaene on, ja üksi järrele jänud, se lodab Jummal peäle, ja jääb kindlaste palumiste ja palwette sisse õõd ja päwad; agga kes lihha himmus ellab, se on ellawalt surnud. 1 Tim. 5, 5. 6.

Iggauhhe Kristi-innimesse
kohhus.

Sinna head omma liggimest armastama kui
isse, ennast. Sellesinnatse sanna sisse on keik käs-
sud ühtepandud. Rom. 13, 9.

Tehke pallumissi keikide innimeste eest.
1 Tim. 2, 1.

Kui iggaüks teeb omma tööd,
Siis on keik asjad maias hääd.

Onsa Lutterusse Küssimiste
ja Kostimiste sannad.

1. Kas sa ussub, et sa pattune olled?

Jah minna ussun, ma ollen pattune.

2. Kust sinna sedda tead?

Zummala kunnest käsust neid ei olle minna
mitte piddanud.

3. Kas sinna kahhetsed ommad pattud?

Ja minna kahhetsen, ja se teeb mulle wägga
haiget, et minna Zummala wasto ollen efsinud.

4. Mis olled sinna omma pattudega teninud?

Zummala wiha, aialikko surma, ja iggawest
hukkatus.

5. Kas

5. Kas sa ussud dnšaks sada?

Zah minna ussun sedda kindlaste.

6. Kelle peäle lodad sa siis?

Omma armsa Jõsanda Jõsusse Kristusse peäle.

7. Kes on Kristus?

Zummala Poeg, tõssine Zummal ja tõssine innimenne.

8. Dns ennam kui üks Zummal?

Üks ainus Zummal on, agga kolm temma aino ollemisse sees, Jõsa, Poeg, ja Pühha Waim ja need kolm on üks. 1 Joan. 5, 7.

9. Mis on Kristus sinno eest teinud, et sa temma peäle lodad?

Temma on minno eest surnud, ja on omma werre risti sambas minno eest ärrawallanud patude andeks- andmisseks.

10. Dns Jõsa ka sinno eest surnud?

Ei olle mitte, sest Jõsa on Zummal, ja pühha Waim on ka Zummal, agga Poeg on tõssine Zummal ja tõssine innimenne, kes minno eest on surnud, ja on omma werre minno eest ärrawallanud.

11. Rust sa sedda tead?

Pühhast armo-õppetusest ja neist sakramenti sannadest, ja temma ihhust ja werrest, mis mulle sakramentis pandiks on antud.

12. Ütle mulle need sannad?

Meie Jõsand Jõsus Kristus sel õsel n. t. s.

13. Kas

13. Kas sinna siis ussub, et sakramentis Kristusse
tõõsine ihho ja werri on?

Jah minna ussun sedda.

14. Mikspärrast ussub sa sedda?

Kristusse sannade pärrast: Wõrke, sõge,
se on minno ihho; joge keik seält seest, se on
minno werri.

15. Mis peame meie teggema, kui meie temma ihho
sõme, ja temma werd jome, ja nenda sedda
panti wõttame?

Meie peame temma surma ja werre-ärrawal-
lamist kulutama ja se peäle mõtlema, kuida tem-
ma meid on õppetanud: Sedda tehke, ni mit-
tokord, kui teie ial sedda tete, minno mälles-
tusets.

16. Mikspärrast peame meie temma surma mälletama
ja sedda kulutama?

Et meie õppime uskma, et ükski loom ei olle
wõinud meie pattud leppitada, kuid ükspäinis
Jesus Kristus tõõsine Jummal ja tõõsine innimen-
ne, ja et meie õiget hirmsõ tunneme omma pattude
pärrast, ja neid raskest arwame, ja ükspäinis
Kristussest ennast rõmustame, ja nenda sesamma
usso läbbi õnsaks same.

17. Mis sundis Kristust sinno pattude eest surrema
ja neid leppitama?

Temma suur armastus omma Jõõsa, minno,
ja keikide pattuste wastõ, nenda kui kirjõtud
on Joan. 14, 31. Rom. 5, 6-8. Galat. 2, 20.
Ewef. 5, 2.

18. Mis

18. Mikspärrast tahhad sinna Jummalalauale
minna?

Et minna õppin uskma, et Kristus surest armust minno pattude pärrast on surnud, kui õõl-
dud on, ja et minna temmast ka õppin Jumma-
lat ja omma liggimest armastama.

19. Mis peab risti innimest sündima sagedaste Altari
Sakramenti wõtma?

Jummalalaua peab tedda sündima Kristus-
se kääst ja tootus, pärrast ka temma omma hädda,
mis tedda waewab, sest sepärrast on nisuggune
käästminne, kutsminne ja tootaminne.

20. Mis peab innimenne teggema, kui temma nisuggust
hädda ei tunne, egga Sakramenti ei iggatse?

Sel ei olle parremat nou anda, kui et temma
(1) omma süddant läbbikatsub, welaks temmal
pattust lihha ja werd on, ja uskugo ommeti, mis
pühha kirri sest kulutab Kalat. 5, 16. 17. Rõõm. 7. 18.

(2) Et temma tähhele panneb; welaks tem-
ma siin ilma sees on, ja mõttelgo ommeti, et tem-
mal patto ja hädda ei pudu, nenda kui se kirri
ütleb. Joan. 15, 18-20. 16, 8-20. I Joan. 2, 15-
16. 5, 4. 5.

(3) Siis leiab temma ka kurrati ennese üm-
bert, kes walle- ja tapmissiega õõd ja päwad
seest- ja wäljaspiddi tedda rahhule ei jätta, nenda
kui se kirri temmast tunnistab Joan. 8, 44.
I Peetr. 5, 8.

